

Perpetuum mobile¹: desemnarea migranților în presa românească

Asist. univ. dr. Laura-Adela PONTA

*Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad
pontalaura_adela@yahoo.com*

REZUMAT - Termenul de MIGRAȚIE nu este un concept nou. Este un fenomen demografic vechi, cu rădăcini istorice, cauze multiple și consecințe imprevizibile, care a influențat și influențează profund societatea românească actuală, un fenomen care are numeroase conotații geopolitice. Migrația este un fenomen ce a căpătat noi semnificații datorită tehnologiei moderne, respectiv a inovațiilor tehnologice din comunicații și transport. Migrația aduce provocări și oportunități pentru Europa. Migrația are cauze multiple, de la securitate, demografie și drepturile omului, la sărăcie și schimbări climatice.

Cuvinte cheie: migrație, migrațiune, dicționar, presa, ziar, mass-media

Există numeroase definiții propuse pentru termenul de **MIGRAȚIE** de-a lungul timpului în marile dicționare de specialitate (DE, DTL, DLR, NODEX, MDN, DN, DEX '55-'57, DEX'98, DEX 2009). Întâi de toate, se observă că termenul de **MIGRAȚIE**, **MIGRAȚIUNE** nu este un concept nou. Semnificative sunt definițiile găsite într-o paletă destul de largă a timpului, respectiv anii 1929-2009.

¹ **perpetuum mobile** - în Dicționar specializat- (cuv. lat. „mișcare continuă”), piesă instrumentală cu pasagii de virtuoziitate*, într-o mișcare rapidă și cu valori* de note mici și foarte mici, cântată fără întrerupere. Sin.: *Moto perpetuo*.

Dicționar enciclopedic (DE 1993-2009) **MIGRAȚIUNE (MIGRAȚIE)**(< fr., lat.) s. f. **1.** Deplasare voluntară a unor indivizi, a unor populații dintr-o țară în alta sau dintr-o regiune în alta, determinată de factori economic, sociali, politici, culturali sau naturali. Frecventă în timpul Comunei primitive, în Antichitate și în Evul Mediu (ex. marea migrațiune a popoarelor dinsec. 4-7). **2.** Deplasarea în masă a animalelor provocată de schimbarea condițiilor de existență sau de ciclul de dezvoltare. În primul caz, poate fi regulată (sezonieră sau nictemerală) ori neregulată (ca urmare a secetei, inundațiilor, incendiilor etc.); în al doilea caz, **m.** contribuie la răspândirea speciilor (la animalele fixate de substratul de existență, la spongieri, corali are loc în stadiul larvar). Unele varietăți parcurg în timpul **m.** mii de km (ex. anghila, barza), altele doar câțiva (ex. cârțița, 20km). **M.** animalelor este un fenomen complex, la multe dintre ele fiind ereditară. **3.** (BOT.) Schimbare naturală, accidentală sau controlată de om în repartiția geografică a unei specii vegetale. **4.** (CHIM.) Deplasare a unui radical într-o moleculă. ♦ (FIZ.; în teoria reactorilor nucleari) Deplasare a neutronilor în cursul micșorării vitezei sau a difuziunii lor. **5.** (STATIST.) Mișcare **(5).** ♦ **M.** alternantă = deplasare a unor persoane între locul de muncă și reședința lor făcută cu regularitate (zilnic, săptămânal). **6.** (EC. Pol.) Migrația capitalului = procesul mișcării capitalurilor dintr-o anumită ramură în alta în cadrul economiei naționale și dintr-o țară în altă. **7.** (GEOL.) Proces de deplasare a hidrocarburilor (țiței, gaze) din roca în care s-au format (rocă generatoare) spre rocile în care se pot acumula (roci colectoare), formând zăcămintele.

Dicționar universal al limbei române (Șăineanu, ed.a VI-a 1929) **migrați(un)**ef. părăsirea țării în massă spre a se așeza aiurea: migrațiunea rândunelilor.

Dicționarul limbii românești, (1939) ***migrațiune** f. (lat. migratio, -ónis. V. **e-migrez**). Emigrațiune. Călătorie pe care unele animale, mai ales păsările, le fac în fie-care an la un timp anumit. – Și -**ăție**.

Dicționarul limbii române literare contemporane (DEX 1955-57) definiția termenului de MIGRAȚIE este următoarea: **MIGRAȚIUNE**, *migrațiuni*, s. f. **1.** Deplasare în masă a unor populații, dintr-o regiune în alta. *În 1953...s-a găsit în apropiere de Valea lui Mihai un cimitir din epoca migrațiunilor.* CONTEMPORANUL, S. II, 1954, nr. 382, 5/3. *Cîndva, demult de tot, într-una din înserările acelor timpuri pierdute, cîțiva păstori,*

oprindu-se din neîntrerupta lor migrațiune, au aprins un foc. BOGZA, C. O. 239. **2.** Deplasare în masă a unor animale, mai ales a păsărilor, la anumite epoci, din unele ținuturi în altele, în vederea reproducerii sau în căutarea hranei și a unor condiții de trai mai bune. = **3.** (În expr.) *Migrațiunea țiteiului* = trecerea țiteiului și a gazelor care-l însoțesc, din rocile în care s-au format, în altele. – Variantă: (rar) **migrățies**. f.

Dicționarul de neologisme (DN 1986) **MIGRAȚIUNE** s.f. **1.** Migrare; deplasare în masă a unor triburi sau popoare de pe un teritoriu pe altul. **2.** Deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune într-alta în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc. ◇ *Migrațiunea țiteiului* = trecerea țiteiului (și a gazelor care-l însoțesc) din roca în care s-a format în altă rocă; *migrațiunea capitalului* = deplasarea capitalului dintr-o țară în alta sau dintr-o ramură de producție în alta. [Pron. -ți-u-, var. migrație s.f. /cf. lat. migratio, fr. migration].

În exemplul următor vom observa capacitatea acestui cuvânt de a fi POLISEMANTIC:

Dicționar de termeni lingvistici (DTL 1998) **MIGRAȚIA CUVINTELOR** s. f. + s. n. (cf. fr. migration, lat. migratio + lat. conventus „adunare” „întrunire”, conventum „înțelegere”): fenomen de răspândire a formelor, a cuvintelor pe zone geografice întinse, potrivit unor condiții favorabile. Este unul din factorii principali ai transformărilor lingvistice: întovărășind, de obicei, lucrurile, obiectele, obiceiurile, cuvintele iradiază (se propagă), din anumite centre (vetre folclorice și etnografice) și „călătoresc” spre graiurile învecinate și mai departe, suferind din partea acestora o anumită influență. Condițiile geografice pot facilita „călătoria” cuvintelor, a formelor literare (văile, cursurile de apă mijlocie navigabile și munții ușor de trecut pot asigura o ambianță propice contactelor lingvistice) sau pot îngreuna această „călătorie” (munții și apele mari, greu de trecut, pot constitui adevărate bariere naturale în calea propagării formelor lingvistice). Cuvintele „călătoresc” fie în interiorul aceleiași limbi, realizând unitatea lingvistică a vorbitorilor unei țări, fie de la o limbă la alta, îmbogățind vocabularul acestora. Din Dicționarul de cuvinte călătoare al lui Al. Graur cităm următoarele asemenea cuvinte migratoare, venite în limba română printr-o întreagă filieră: **abanós** < ar. Abanus < gr. Ebenos < egipt. hbjn (poate de origine

nubiană); **algebră** < fr. algèbre < lat. med. Algebra < ar. ġabr „restabilire” (titlul unei cărți); **ananas** < fr. Ananas < sp. Anana < mer. anana; **balcon** < fr. balcon < it. balcone < pers. bālāhānā (< bālā „înalt” + hānā „casă”); **balon** < fr. ballon < it. Derivate ballone „minge mare” < it. Dialectal balla „minge” < v.germ. balla „glonț”; **banana** < fr. banane < port. banana < limba „soso” din Guinea: banana; **barbar** < fr. barbare < lat. Barbarous < gr. barbaros „sălbatic” < sumer. Barbar „străin”; **bumbac** < scr. bumbak < tc. pambuk < pers. pāmbā; **café** < ngr. Kafes < tc. Kahve (Kaffa, regiune din Etiopia, patria cafelei) etc.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX 1998, ediția a II-a), definește termenul de **MIGRAȚIUNE**, migrațiuni, s. f. **1.** Deplasare în masă a unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali; migrare. **2.** Deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune într-alta, în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc.; migrare. **3.** (În sintagmele) Migrațiunea petrolului (sau țițeiului) = proces de deplasare a petrolului și a gazelor asociate din zăcămintul în care au luat naștere în roci, în zone subterane străine. [Pr.: -ți-u. – Var.: **migrăție** s. f.] – Din fr. **migration**, lat. **migratio**, -onis.

Marele dicționar de neologisme (MDN 2000) **MIGRAȚIUNE** s. f. 1. deplasare în masă a unor triburi sau popoare de pe un teritoriu pe altul. 2. deplasarea în masă a unor animale sau păsări dintr-o regiune într-alta în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc. 3. mișcarea apei în sol; înaintarea petrolului în rocile sedimentare. 4. ~ profesională = deplasare a unei părți din mâna de lucru dintr-o meserie într-alta. 5. ~ capitalului = deplasarea capitalului dintr-o țară în alta, dintr-o ramură de producție în alta. (< fr. migration, lat. migratio).

Noul dicționar explicativ al limbii române (NODEX 2002) **MIGRAȚIUNE** ~i f. 1) Deplasare în vederea schimbării locului de trai și de muncă, determinată de factori sociali, politici, economici sau naturali. 2) (despre unele animale, păsări etc.) Deplasare periodică în masă, condiționată de factori climaterici, de necesități de reproducere sau de dobândire a hranei. [Sil. -**ți-u-**] /<fr. migration, lat. migratio, ~onis.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX 2009), ca lucrare de referință, înregistrează termenul de **MIGRĂȚIE**, *migrații*, s. f. **1.** Deplasare în masă a

unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali; migrare. **2.** Deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune într-alta, în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc.; migrare. **3.**(În sintagmele) *Migrația petrolului* (sau *țițeiului*)= proces de deplasare a petrolului și a gazelor asociate din zăcămintul în care au luat naștere în zone subterane străine. [Var.: **migrațiune** s. f.] – Din fr. **migration**, lat. **migratio**, -onis.

Termenul de **MIGRAȚIE** nu este un concept nou. Este un fenomen demografic vechi, cu rădăcini istorice, cauze multiple și consecințe imprevizibile, care a influențat și influențează profund societatea românească actuală, un fenomen care are numeroase conotații geopolitice.

Migrația este un fenomen ce a căpătat noi semnificații datorită tehnologiei moderne, respectiv a inovațiilor tehnologice din comunicații și transport.

Migrația aduce provocări și oportunități pentru Europa.

Migrația are cauze multiple, de la securitate, demografie și drepturile omului, la sărăcie și schimbări climatice. Urmărind și statisticile de pe pagina www.europa.eu, observăm ("migration" - Statistics Explained([europa.eu](http://www.europa.eu))) că la 1 ianuarie 2019, numărul persoanelor cu reședința într-o țară a UE având cetățenia unei țări terțe era de 21,8 milioane, reprezentând 4,9 % din populația UE-27. În plus, 13,3 milioane de persoane rezidente într-o țară din UE-27 la 1 ianuarie 2019 erau cetățeni ai unei alte țări a Uniunii.

Probabil ne întrebăm cu toții de ce migrează oamenii către Europa sau către altă țară din UE?

Răspunsul este simplu: din cauza a mai multor factori: de presiune și de atracție, socio-politici, demografici, economici și de mediu. Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (<http://www.unfpa.org/>) citează următoarele cauze ce motivează migrația internațională:

- căutarea unei vieți mai bune pentru individ și familia acestuia;
- disparitățile veniturilor între diferitele zone și în interiorul aceleași regiuni;
- politicile laborale și migratorii ale țărilor de origine și destin;
- conflictele politice (ce impulsionează migrația peste frontieră, la fel ca și deplasările din interiorul aceleași țări);

- degradarea mediului ambiant, inclusiv pierderea terenurilor cultivabile, pădurilor și pajiștilor (refugiații mediului ambiant, în majoritatea lor se mută în alt oraș și nu în altă țară);
- exodul de profesioniști, sau migrarea tinerilor intelectuali din țările în curs de dezvoltare pentru a acoperi lacunele forței de muncă ale țărilor industrializate.

Europa este o destinație a migranților din mai multe motive. Cauzele migrației sunt o serie de factori de impuls și de atracție și merg de la securitate, demografie și drepturile omului până la sărăcie și schimbări climatice.

Statusul **migrant** este coextensiv cu natura umană, migrația fiind un perpetuu rit de trecere, altfel spus, un **perpetuum mobile**. În accepția modernă, un **perpetuum mobile** este, conform Wikipedia, un dispozitiv care își menține o *mișcare ciclică permanentă* fără o sursă de energie, încălcând legile de conservare acceptate, sau încălcând ireversibilitatea fenomenelor din natură, ireversibilitate de asemenea acceptată. M-am oprit la această sintagmă deoarece mi se pare destul de potrivită atunci când descriem fenomenul de migrație.

Mass-media poate juca un rol semnificativ în formarea percepțiilor publice asupra migrației, migranților și a reacțiilor la aceștia. În cele mai bune cazuri, acest lucru ajută la crearea unor societăți coerente și pașnice, iar în cele mai rele cazuri poate stimula antipatia între comunități și chiar violența.

E de la sine înțeles faptul că mass-media are un rol covârșitor în formarea opiniei publice, cu atât mai mult cu cât s-a consacrat ca fiind mijlocul prin intermediul căruia este asigurată interfața legăturilor, conexiunilor, raportului dintre diversele structuri sociale, de la instituții publice, instituții comerciale, corporații ș.a., până la individul particular. Mass-media se constituie totodată ca fiind într-un continuu **perpetuum mobile**, ca și mediul în care comunicarea publică se împlinește, iar relațiile sociale se transformă în interacțiuni sociale care au ca miză influențarea intenționată sau neintenționată, directă sau indirectă a opțiunilor, atitudinilor și comportamentelor entităților implicate².

²Izabella GHIȚĂ, *Rolul Mass Mediei românești în formarea opiniei publice* Universitatea din București, ROMÂNIA, pp.241-250, 2007

În spațiul public din România, fenomenul migrației a devenit o temă de agendă intens explicată. Migrația este unul dintre procesele sociale care au influențat și influențează profund societatea românească actuală, milioane de cetățeni români având rude care au avut proiecte mai lungi sau mai scurte de migrație. Migrația românească este una din principalele migrații dinspre estul spre vestul continentului, o migrație foarte dinamică a cărei abordare necesită o viziune diferențiată și complexă.

Cu toate că sedentarismul a reprezentat o treaptă semnificativă a dezvoltării umanității, aceasta nu a implicat imobilitatea ca stare de normalitate a societății complexe. Fiecare etapă istorică și mai toate civilizațiile, au cunoscut variate forme de mobilitate spațială; deci migrația, tinde să fie o constantă a istoriei speciei umane. Mass-media reconfigurează formatul editorial prin introducerea unor rubrici speciale (rubrica Diaspora) și adoptarea unor strategii de mediatizare. Fenomenul Diasporei redeschide dezbaterile despre imaginea migrantului, mass-media tratând migrația ca pe o realitate exterioară societății.

Nu doar în subsidiar voi propune o serie de articole prin care doresc să subliniez tematica acestui articol, mai exact articularea imaginarului social în comunitatea Diasporei prin evidențierea de pattern-uri în presa românească.

Aria de cercetare cuprinde articole de opinie publicate în două cotidiane naționale „Evenimentul zilei” 1 ianuarie 2020-23 septembrie 2021 (rubrica Diaspora) și „Ziarul.com” (rubrica Diaspora) în perioada 08 septembrie 2021-02 ianuarie 2020 („Ziare.com”: 116 articole, „Evenimentul zilei”: 160 articole – de remarcat diferența între cele două cotidiane, în ceea ce privește frecvența articolelor pe tema diasporei). Ambele cotidiane cultivă informații, analize și comentarii specifice pentru presa generalistă. Au fost reținute articolele care tratau în mod explicit tema migrației forței de muncă. Trebuie precizat că, la momentul monitorizării, tema migrației beneficiase deja de o mediatizare intensă, accentuată după aderarea României la UE în 2007. Referitor la frecvența și intensitatea mediatizării diasporei, întâlnim intervale în care tema este amplu dezbătută de presă (de exemplu, în Evenimentul zilei, unde întâlnim articole în care ne mândrim cu românii noștri, față de Ziare.com, unde articolele pozitive legate de românii din diaspora sunt mai puține și mai puțin creionate), în contextul unor evenimente excepționale din punctul de vedere al rolului (pozitiv sau negativ) al migranților.

Analiza mea arată că, în ciuda tendințelor pozitive observate, ceea ce ține de colectarea știrilor legate de migranți rămân condiționate de anumite probleme.

De remarcat, în primul rând faptul că știrile ce privesc migrația sunt culese atunci când apare senzaționalul și ceva ce stârnește maximum de interes al presei. Totodată, majoritatea știrilor prezintă **ceva negativ** legat de migranți sau de migrație.(ex.„Româncă învinuită de crimă în Irlanda de Nord” EZ 05.08.2021; „Badantă româncă, găsită moartă în casă” EZ 03.08.2021; „Tabără de lucrători români, incendiată la Bordeaux. Autoritățile acuză o mână criminală” EZ 21.08.2021; „Muncitori români, ținuti în sclavie în Spania. Rețeaua a fost descoperită de Poliție” EZ 23.01.2021; „A uluit Italia! Un român a jefuit un bar, apoi a revenit ca să achite consumația” EZ 05.07.2020; „Români torturați cu pistolul termic și băgați cu forța în frigidere de un prosper om de afaceri din Franța. Îi suspecta de furt”, Ziare.com 08.09.2021; 08.06.2021 „Detalii din cazul bandiților români care au furat 740000 de dolaride la sute de biserici din SUA”.; Ziare.com 08.05.2021 Dezvăluiri din dosarul doctoritei românce ucise în Germania. A primit peste 100 de mesaje de amenințare înainte de crimă: "Bucură-te cât mai poți".; Ziare.com 03.05.2021 „Povestea românului mort în Spania și ținut 13 ani la morgă...”; Ziare.com 28.03.2021 „Pedeapsa primită de un român din Marea Britanie, prins la scurt timp după ce a furat contraceptive în valoare de 100 de lire.”; Ziare.com 25.01.2021 „Român de 25 de ani arestat în Italia după ce ar fi violat și torturat o fetiță de 18 luni...”; Ziare.com 22.01.2021 Doi români au fost condamnați la închisoare pe viață în Italia. Cazul îngrozitor al femeii pe care au ucis-o lângă bebelușul ei.”;Ziare.com 22.01.2021 Român condamnat în Anglia la 27 de ani de închisoare. Sentința în procesul morții prin sufocare a 39 de migranți vietnamezi.”; Ziare.com 03.01.2021 „Detalii cumplete în cazul românului din Spania care și-a omorât soția și apoi s-a sinucis.”; Ziare.com 01.01.2021 „Crimă teribilă în Spania, de Revelion. Un român și-a ucis soția în fața copiilor, apoi și-a luat și el viața.”; „Bărbat arestat în cazul unor români din Irlanda lăsați pe drumuri după ce casa în care locuiau a fost incendiată.”; Ziare.com 23.12.2020 „Preot român din Italia, arestat pentru hărțuire sexuală. Cum teroriza mai multe femei din Trieste.”;Ziare.com 22.12.2020 Cazul care i-a împărțit pe englezi în două tabere. Un roman a fost condamnat la închisoare după ce a ucis din greșeală un hoț.”; Ziare.com18.12.2020 „Crima care le-a dat bătaii mari de cap

italienilor, rezolvată cu o întârziere de 20 de ani. Un român e judecat după ce și-a ucis cu sadism prietenul.”; Ziare.com 08.12.2020 „Cum a reusit o româncă din Italia să clădească un imperiu din prostituție. "Le teroriza personal pe fete".; „O româncă din Italia a fost ucisă de soțul ei cu 10 lovituri de cuțit. Ulterior, bărbatul a dat foc casei în care locuiau.”; Ziare.com 05.12.2020 „Miorița în varianta italiană. Un cioban român a ucis doi mafioți italieni, dar a aflat cine erau abia după ce a fost arestat.”; Ziare.com 04.12.2020 „Poveste horror din Italia: ucigașii unui român, condamnați la închisoare pe viață. Bărbatul a murit incendiat de călăii săi.”; Ziare.com 01.12.2020 „O badantă româncă de 49 de ani din Italia, dată în judecată pentru că s-a căsătorit cu bătrânul de 90 de ani de care avea grijă, Ziare.com 24.11.2020 „Cum a maltratată o româncă din Italia bătrânii pe care trebuia să-i îngrijească: "La tine o să vină moartea, nu familia!"”; Ziare.com 17.09.2020 „Român implicat în jafuri de milioane de euro, în Germania. Banda din care făcea parte a spart depozitul de corpuri delictive al Oficiului Vamal din Berlin”; Ziare.com 27.07.2020 „Un român a fost arestat în Spania pentru căși-a numit soția "scroafă". Apoi a amenințat-o cu moartea: "Ascultă-mă, îți tai gâtul!"”; Ziare.com 04.06.2020 „O grupare de români specializată în clonare de carduri a furat 1,2 miliarde de dolari din bancomate din Mexic”; Ziare.com 15.05.2020 „Un italian a fost condamnat la 16 ani de închisoare, după ce și-a ucis cumnatul roman.”; Ziare.com 29.04.2020 „Cum a fost pedepsit românul complice la furtul șampaniei de 188 de mii de euro.”; Ziare.com 20.04.2020 „Poliția orașului german Hagen supraveghează două clădiri locuite de români.”; Ziare.com 15.04.2020 „Un roman a fost arestat în Marea Britanie după ce a dat o petrecere în plină stradă.”; Ziare.com 01.04.2020 „Un român a încercat să-i scuie și să-i muște pe polițiștii irlandezi: Le-a spus că are coronavirus și că e mafiot.”; Ziare.com 12.02.2020 „Două firme românești din Londra, ținta unor scrisori xenophobe. Reacția MAE”; Ziare.com 14.01.2020 „Trei români vor fi judecați în Franța pentru o escrocherie cu diamante în valoare de 1 milion de euro”).

Agenda politică generală influențează puternic modul în care problematica migrației este redată în știri. (ex. EZ 23.09.2021 „Anunț cheie pentru viitorul României. Pentru milioane de români se pregătește marea schimbare”; EZ 12.08.2021 „Vox populi. Ar trebui Cîțu să-și dea demisia după scandalul condamnării din SUA? Românii înclină spre acest răspuns”; EZ 18.08.2021 „A fost scandal uriaș la alegerile PNL din Spania. Poliția a

intervenit pentru a menține ordinea”; EZ 08.07.2021 „Românii din diaspora, sufocați de birocrație. <<M-am simțit umilit de către autoritățile din țara mea>>”; EZ 28.05.2021 „O Românie a clasei politice și a anexelor ei și o alta, a publicului.”; EZ 08.05.2021 „Guvernanții vor reîntoarce tinerii din Diaspora. Ce măsură a luat Adrian Oros.”; EZ 09.11.2020 „PSD întoarce diaspora contra PNL. Orban trebuie să spună: adevăr sau intoxicare?”; EZ 18.02.2021 „Președintele PNL Diaspora a murit. Urmează să fie incinerat”; EZ 14.02.2021 „Ce trebuie să știe românii care vin din diaspora. Regulile actualizate”; EZ 03.02.2021 „Exclusiv EVZ. Ce le pregătește statul românilor care vor să se întorcă acasă. Interviu cu Sandra Pralong, consilier la Președinție”; EZ 14.01.2021 „Renașterea unionismului și alegerile parlamentare anticipate din Republica Moldova.”; EZ 30.12.2020 „EXCLUSIV. Călin Georgescu, propunerea AUR pentru funcția de premier: << România e o colonie, un stat servil, cu cetățeni sclavi, fie ei și sclavi fericiți>>”; EZ 10.12.2020 „De ce alege un membru al Guvernului să atace Code for Romania?”; EZ 07.12.2020 „Cum comentează presa internațională alegerile din România. Surprize mari.”; „Alegeri parlamentare 2020. Au venit primele rezultate din Diaspora. PNL a pierdut masiv.”; „Alegeri parlamentare 2020. S-a încheiat votul în diaspora. Câți români s-au prezentat la urne”; EZ 06.12.2020 UPDATE. Alegeri parlamentare 2020. Prezență-record la vot în Diaspora”; EZ 05.12.2020 „Alegeri parlamentare 2020. Peste 40 000 de români au votat în secțiile din diaspora. <<Votul de pe 6 decembrie este vital.>>” EZ 04.12.2020 „Alegeri parlamentare 2020. S-a deschis prima secție de votare în diaspora. Ce aduce nou acest scrutin.” EZ Alegeri parlamentare 2020. Primele rezultate ale sondajelor exit-poll. Câștigătorii alegerilor.”; EZ „Alegerile parlamentare încep astăzi. Cine sunt primii români care vor merge la urne pentru a vota”; EZ 03.12.2020 EZ „Bombă pentru românii din diaspora. Unde pot vota?! Harta virtuală”; EZ 30.11.2020 „Ce promisiuni a făcut Maia Sandu moldovenilor. Care este principalul său scop”; EZ „Moment istoric pentru România. Au fost îndeplinite cele patru condiții esențiale”; EZ 28.11.2020 „Cum sărbătorește diaspora Ziua Națională a României”; EZ 26.11.2020 „Câte zile poate vota Diaspora la scrutinul din 6 decembrie 2020”; EZ „Actele necesare pentru românii care votează în Diaspora”; EZ 25.11.2020 „TIMPUL: Guvernarea Dodon-Chicu pregătește o nouă lovitură împotriva diasporei. Orice colet mai scump de 100 de euro va fi impozitat.” EZ 22.11.2020 „Avertizare de la MAE. Toți românii din diaspora sunt vizați! Documentul a fost publicat.”; EZ 16.11.2020 „Maia Sandu, votată

de peste 90% din diaspora. Igor Dodon vede nereguli.”; EZ „Mesajul lui Iohannis pentru Maia Sandu. <<România va rămâne alături de Republica Moldova. Cetățenii au ales drumul European>>.”; EZ 15.11.2020 „Primele sondaje din Moldova. Cine a câștigat alegerile de peste Prut”;EZ ;;Est sau Vest? Republica Moldova decide între Igor Dodon și Maia Sandu”; EZ „Zi importantă pentru Republica Moldova. Maia Sandu sau Igor Dodon?”; EZ 13.11.2020 „Anunțul care rășcolește diaspora! Restricții dure pentru români”; EZ 12.11.2020 „Rareș Bogdan a dezvăluit strategia în direct. „Tripla” care va conduce România”; EZ 09.11.2020 „PSD întoarce diaspora contra PNL. Orban trebuie să spună: adevăr sau intoxicare?”; EZ 05.11.2020 „Turul doi în Moldova. Igor Dodon se luptă cu acuzațiile de corupție, dar contraatacă cu anti-occidentalism”; EZ 02.11.2020 Mare surpriză în Republica Moldova, după alegerile prezidențiale. Diaspora face diferența”; EZ 29.10.2020 „Măsurile drastice pentru românii din diaspora. Cum pot veni acasă de sărbători. Nelu Tătaru a făcut anunțul”; EZ 22.10.2020 „<<Bandelee>> de români terorizează Europa. Războiul ajunge pe masa politicienilor”; 15.10.2020 „Zi neagră pentru românii din diaspora! Proxenetism, părăsirea carantinei, ucis în închisoare”; EZ 13.10.2020 „Deputații au decis! Veste uriașă pentru românii din diaspora. Decizia care schimbă totul”; EZ 11.10.2020 „Diaspora și-a ales candidații pentru alegerile parlamentare. În străinătate vor fi două zile de votare”; EZ 07.10.2020 „Bomba alegerilor. <<La locale, la 700.000 de români li s-a refuzat votul>>”; 05.10.2020 „Anunț crucial pentru românii din diaspora. Mai au doar 2 zile la dispoziție”; EZ 28.09.2020 „Alegerile parlamentare bat la ușă. Cum se pregătește diaspora”; EZ 16.09.2020 „Anunț important pentru românii din străinătate. Decizia luată azi”; EZ 15.09.2020 „Câți români din străinătate s-au înregistrat pentru votul prin corespondență la parlamentare?”; EZ 12.09.2020 „România, umilită de mari țări europene? Ce țări refuză organizarea alegerilor de la noi?”; EZ „MAE recomandă diasporei votul prin corespondență”; EZ 01.09.2020 „Câți români s-au înscris la votul prin corespondență. Cum decurge procedura”; EZ 28.08.2020 „Markó Béla, dezvăluiri din interiorul UDMR. E tranșată problema cu Transilvania?”; EZ 08.08.2020 „Despre Diaspora și Nostalgie. Arhetip de Tavi Hoandă”; EZ 01.08.2020 „PMP, lăsat pe dinafară de PNL și USR-PLUS: <<Vom cere românilor încrederea>>”; EZ 21.07.2020 „România, pe lista neagră a 20 de state europene”; EZ 11.07.2020 „Diaspora amenință: <<Vom ieși în stradă în preajma zilei de 10 august>>”; EZ 07.07.2020 „Veste bună pentru diaspora. Comunicatul este oficial!”;

EZ.17.06.2020 „Bădălău și-a pus iar diaspora în cap. „A trebuit să-i tratăm pe banii noștri”; EZ 26.05.2020 „Ce se va întâmpla cu românii întorși în țară după pandemie. Dilema lui Cîțu”; EZ 23.05.2020 „Ce mesaj are Orban pentru românii aflați la muncă în străinătate”; „Valuri de români, aduși acasă cu avioanele”; EZ 04.05.2020 „Orban, despre românii reveniți în țară. Câți își caută de lucru”; EZ 30.04.2020 „Rareș Bogdan, anunț de ultimă oră despre românii din diaspora”; EZ 25.04.2020 „Ambasadorul Hurezeanu, mutare neașteptată în scandalul sezonierilor români din Germania”; EZ 23.04.2020 „Rareș Bogdan, demontează un <<fake-news ordinar>>: Câte prostituate și hoți s-au întors din străinătate”; EZ 22.04.2020 „Andrei Năstase: „România, obligată să-și manifeste propria opțiune în Republica Moldova”; „Rareș Bogdan, despre suții și prostituatele care s-au întors în țară: <<Sunt cifre>>”; EZ 09.04.2020 „Alertă pentru românii întorși din străinătate. Care sunt promisiunile Guvernului”; EZ 20.03.2020 „Diaspora și marfa, negociate de Vela și omologii săi din UE”; 11.03.2020 „Rareș Bogdan, mesaj disperat către Diaspora: Respectați regulile de carantină! Nu veți fi abandonați”; EZ 07.03.2020 „Dezastru pentru românii din diaspora. Legăturile cu familiile din țară, rupte abrupt”; EZ 04.03.2020 „Avertismentul Le Figaro: Erdogan trebuie oprit, vrea să răstoale Estul împotriva Vestului”; EZ 25.02.2020 „Planul PNL de a aduce românii înapoi acasă. <<Vrem să reîntregim familiile>>”; EZ 24.02.2020 „Diaspora. Iată ce trebuie să știe cei 1,5 mil. de români care se află acum în Italia”; EZ 18.02.2020 „Acuzații grele. Răzbunarea PSD pe Diaspora? <<Pentru înfrângerile usturătoare>>”; EZ 13.02.2020 „Bani de la Guvern pentru românii din diaspora”; EZ 04.02.2020 „Premierul Orban, anunț despre alegerile parlamentare. Toată diaspora aștepta această veste”; EZ „Vești bune pentru românii din Diaspora. Guvernul a dat OUG”; EZ 31.01.2020 „Vot de trei zile în Diaspora și la alegerile parlamentare”; EZ 29.01.2020 „Cîțu, acuzat că a eliminat programul Start-Up Nation!”; EZ 24.01.2020 „Posibil final pentru scandalul votului în diaspora. Rareș Bogdan face anunțul așteptat”; Ziare.com 09.02.2021 „Votul în străinătate: lungul drum de la coadă la civilizație”; Ziare.com 01.01.2021 „Marea Britanie a ieșit oficial din UE la 1 ianuarie 2021. Lista cu regulile noi pentru români, după Brexit.”; Ziare.com 25.12.2020 „Maia Sandu, după investirea în funcția de președinte al Republicii Moldova: <<Lupta noastră împotriva corupților nu va fi ușoară>>”; Ziare.com 21.12.2020 „Reprezentantele Ministerului Afacerilor Externe, pregătite să acorde sprijin românilor blocați în Marea Britanie.”; „Noua tulpină de coronavirus: Guvernul britanic se reunește de urgență

pentru a căuta soluții de aprovizionare cu mărfuri a țării.”; Ziare.com 14.12.2020 „Diaspora, teren abandonat și lăsat necultivat de politicieni, oferit cadou AUR”; Ziare.com 02.12.2020 „Zeci de mii de români din Diaspora vor vota prin corespondență pe 6 decembrie. Până când pot fi trimise listele.”; Ziare.com 23.11.2020 Reacția MAE după ce un avertisment pentru hoți scris în limba română a fost afișat într-un magazin din Marea Britanie: << Are un puternic caracter discriminatoriu>>”; Ziare.com 23.09.2020 „Termenul limită până la care românii din Diaspora se pot înscrie pentru a vota la alegerile parlamentare prin corespondență”; Ziare.com 22.05.2020 „MAE: 47 de români care lucrează la abatorul din Dissen au COVID-19. Autoritățile germane l-au închis.”; Ziare.com 20.05.2020 „Să dăm dovadă de solidaritate în vremuri dificile, să le arătăm românilor din diaspora că suntem uniți la bine și la greu.”; Ziare.com 04.05.2020 „Autoritățile olandeze au decis să mute zeci de români cu COVID... pe o navă. Reacția MAE”; Ziare.com 25.04.2021 „Povestea unui român care a murit de coronavirus în Marea Britanie. Primarul Londrei l-a laudat și l-a comparat cu tatăl său.”; Ziare.com 22.04.2020 „Avocatul Poporului cere Germaniei informații despre siguranța sanitară a muncitorilor români sezonieri”; Ziare.com 17.04.2020 „Reacția ambasadei României din UK, după ce un charter cu muncitori a ajuns în Marea Britanie”; Ziare.com 10.04.2020 „Rareș Bogdan, dezlănțuit: Doar dacă ești nebun dai drumul la 15 000 de români să plece în Italia”; Ziare.com 02.04.2020 „Românii din străinătate se înregistrează pentru votul prin corespondență. Până acum, cei mai mulți sunt din Elveția”; Ziare.com 19.03.2020 „Iohannis face apel la românii din diaspora să nu vină acasă de sărbători”; Ziare.com 13.02.2020 „Ambasada: Jumătate de million de români din Marea Britanie au aplicat pentru statutul de resident”).

Fiind preocupați de calitatea și echitatea reportajelor lor, mulți jurnaliști tind să meargă dincolo de agenda politică pentru a face știrea mult mai interesantă și pe noi, oamenii, mai interesați de subiectul în cauză.

În altă ordine de idei, am remarcat faptul că, de cele mai multe ori, evenimentele prezentate în media sunt istorii cu tentă personală și emotive, cu scopul de a servi unei palete mult mai largi de public și de a reflecta „umanul” și „de zi cu zi-ul” migrației. (În acest sens, pot da ca și exemple poveștile pozitive de integrare, reunirea familiilor separate, povești despre **persoane refugiate, dar și despre imigranții care folosesc și abuzează**

sistemul ajutoarelor sociale:(ex. EZ 12.06.2021,„Un muncitor român din Italia a fost răpit și obligat să scoată toți banii de pe card”; EZ 17.09.2021,„O româncă de 19 ani a ajuns în finala concursului Miss Italia. Francesca Popa a cucerit peninsula, grație frumuseții”;EZ 30.08.2021,„Mâna Sfântului Nicolae, păstrată în biserica de la Kilometru 0, a fost dusă în pelerinaj credincioșilor din diaspora din Germania”; EZ 30.05.2021,„Iohannis, mesaj de Ziua Românilor de Pretutindeni: Vă purtăm în gând pe toți cei care sunteți departe de casă, avem nevoie de competența voastră”; Ziare.com 23.06.2021 „Doi români, acuzați că au încasat, ilegal, ajutoare pentru COVID de sute de mii de euro în Germania”; Ziare.com 02.06.2021 „Efectul revenirii sașilor transilvăneni acasă: Boom imobiliar în satele unde se investește în renovarea locuințelor”; Ziare.com 28.11.2020 „Firmele care duc români să lucreze în abatoare, interzise în Germania: << Vom pune capăt acordurilor de subcontractare în industria de prelucrare a cărnii>>”; Ziare.com 23.11.2020 „Reacția MAE după ce un avertisment pentru hoți scris în limba română a fost afișat într-un magazin din Marea Britanie: <<Are un puternic caracter discriminatoriu>>”; Ziare.com 21.05.2020 „MAE anunță că românii de la o fermă din Germania și-au primit salariile iar acum sunt ajutați să-și găsească alt job”; Ziare.com 24.04.2020 „Der Spiegel publică o investigație despre românul mort pe câmpurile din Germania și condițiile în care lucrează sezonierii: O viață pentru sparanghel?”; Ziare.com 13.02.2020 Ambasada: Jumătate de milion de români din Marea Britanie au aplicat pentru statutul de resident”; Ziare.com 30.01.2020 „Bertola <<Confindustria>>: Românii din Italia renunță să revină în țară și ca să nu piardă calitatea sistemului de sănătate Italian”; Ziare.com 15.01.2020 „Cei mai mulți copii care cresc în alte țări din UE sunt români.”; Ziare.com 08.01.2020 „România, principala țară de origine a imigranților în Germania, în 2018”; Ziare.com 08.01.2020 „Populația Spaniei crește datorită imigrației. Ușoara scădere a numărului românilor”).

De asemenea, identificăm o așa-numită perioadă „normală”, în care presa acoperă tema respectivă intermitent sau în mod formal, în cadrul unor rubrici consacrate „diasporei”. Articolele reținute pentru studiul de față se încadrează în prima categorie – articole publicate într-o perioadă în care au existat evenimente majore legate de diaspora, perioadă corelată cu apariția virusului SarsCov2. Merită de asemenea precizat faptul că unele cotidiane asupra cărora m-am și oprit în acest studio, precum „Evenimentul zilei”,

„Ziarul.com”, includ rubrici speciale dedicate diasporei, remarcându-se „specializarea” unor redactori pe acest subiect. În acest caz, regula reporterilor este una de aur: vrei să vorbești cu cei direct implicați. Ca efect de discurs, rezultă o „externalizare” a subiectului „românul-plecatla-muncă” (este evenimentul „la distanță”). Tematica diasporei este transformată în „rubrică”, mai degrabă din rațiuni formale și nu pentru o relevanță, se pare.

Cu toate acestea, accesul la astfel de surse de informare nu este întotdeauna ușor, fie din lipsa de încredere pe care unii oameni o au față de jurnaliști, fie din lipsa de profesionalism și a empatiei jurnaliștilor. Ca urmare, experții pot avea un rol decisiv și anume, acela de a fi gatekeepers, „paznici” ai opiniei și ai vocii imigranților, după cum regăsim tratat acest subiect și de către Anna Triandafyllidou³.

Întrebarea care ni se conturează mereu în minte ține de preocuparea noastră reală în ceea ce privesc vocile imigranților: sunt ele sau nu sunt auzite la fel de mult cum ar trebui, chiar și în probleme care îi privesc în mod direct?

Abordarea de către mass-media a acestui subiect legat de migrație nu face ca tratarea chestiunii să fie continuă. Drept urmare, mass-media inundă spațiul mediatic cu reportaje „BREAKING NEWS”, „ȘOC” sau „ȘTIRE BOMBĂ” doar atunci când se întâmplă ceva dramatic, determinând astfel publicul să se gândească la migranți doar în termeni de „problemă”, „conflict”, „dificultate”. În perioade de „normalitate”, acest subiect se situează cumva, în penumbră.

Ultimele studii arată faptul că în prezentarea știrilor despre imigranți, mass-media folosește la ordinea zilei nuanța de contrast atunci când vine vorba despre efectul pozitiv al lui „noi” și impactul negativ al lui „ei”. Prezența mai degrabă ca un grup decât ca indivizi, migranților le sunt atribuite caracteristici amenințătoare (ex. „escroci”, „bandiți”, „golani”, „violator”, „sclavi”, „ticăloși”), ori sunt asociați cu acte problematice, în special cele care subliniază criminalitatea și conflictele („criminal”, „sinucigaș”,

³ în colaborare cu Sam Bennett, Malgorzata Fabiszak, Franziska Fehr, Eda Gemi, Michal Krzyzanowski, Artur Lipinski, Sonia McKay, Eugenia Markova, Neil O’Boyle, Paschal Preston, Iryna Ulasiuk, Jessica ter Wa în proiectul Media pentru diversitate și integrarea imigranților (MEDIVA DIVERSITY INDICATORS For Assessing the Media Capacity to Reflect Diversity and Promote Migrant Integration A Tool Kit), din Martie, 2012.

„deținuți”). Unele studii au scos la suprafață folosirea argumentelor umanitare în presă. Acestea se regăsesc și în literatura de specialitate, în contexte în care migranții sunt reprezentați negativ în grad mai mare decât localnicii. Numeroase studii au arătat și efectele negative ale reportajelor din mass-media cu privire la pozițiaacesteia față de migranți.

Datele obținute în urma analizei sunt interpretate din perspectiva rolului mediei în construcția problemelor publice⁴. Sociologia problemelor publice (the pragmatic turn) studiază dinamica în timp a problemelor publice, negocierea simbolică la care participă instituțiile, media, clasa politică, liderii de opinie, societatea civilă și alți actori sociali, pentru a consacra o problemă publică și o interpretare a acesteia în termeni de interes general: problematica „românilor de pretutindeni”.

Așadar, după cum spunea și Camelia Beciu în cercetarea sa din 2012 *Diaspora și experiența transnațională. Practici de mediatizare în presa românească*, „consumul mediatic al televiziunii transnaționale cunoaște un proces de *individualizare*, în sensul că migrantul, pe lângă faptul că este perceput ca făcând parte dintr-o comunitate aparent distinctă („noi”, cei din diaspora), este, în primul rînd, un actor social cu un stil de viață, cu anumite afinități și opțiuni.” Drept urmare, când vorbim despre izolare, despre vecinătate, despre Franța și nu numai, despre mobilizarea oamenilor, despre liste de obiecte. despreconectare, dar și despre plasticitatea, mai exact capacitatea noastră de a ne reîntoarce la starea inițială, ne gândim la migrantul „conectat”. Povestea despre expresii și despre conceptul acesta de „migrant conectat”, Dana Diminescu⁵, sociolog, specializată în migrație și tehnologia comunicării. Invitata emisiunii *Intersecții* din luna octombrie 2020, spunea în cadrul unei emisiuni realizată de **Rezidența BRD Scena9** (un hotspot cultural din inima Bucureștiului dedicat creatorilor de cultură contemporană), „comunicare există pentru că există separare (între oameni), comunicarea este o reparație a separării. Aproape și când suntem departe. Iată promisiunea pe care ne-a făcut-o industria de comunicații, aceea de a anula distanța

⁴CEFAÏ, Trom, 2001; Boltanski, Chiapello, 2002; Thévenot, 2006.

⁵ Dana Diminescu este cercetătoare și profesoară de sociologia inovației la Institut Polytechnique de Paris. Este coordonatoare DiasporasLab, membră a Cultural Analytics Programm din cadrul IPAM/UCLA. Cercetarea sa este centrată pe tema mobilității și a comunicării la distanță, precum și pe strategiile de integrare prin intermediul tehnologiei informațiilor și a comunicației.

ontologică, spațială și temporală dintre oameni și de a-i reuni pe cei separați de distanță. Abolirea frontierei dintre interior și exterior, dintre aici și acolo, primește o valoare semnificativă atunci când se referă la experiența migratoare.”Putem, așadar, să ne punem întrebarea, suntem noi fiecare un soi de migrant conectat astăzi din interiorul propriei intimități?

Cele mai numeroase moduri de desemnare a acestui concept includ categoria „român”, în construcții de tipul „românii din Italia”, „românii din Spania”, „românii din Franța”, „românii de peste Prut”, „românii de pretutindeni”, „migranți români”, ex. Românii „de afară” au fost blocați la cozile suspendării(EZ 20.05.2007), iar, mai nou, „românii din diaspora”. Substantivul „român” poate fi întâlnit atât în cadrul titlului cât și repetat în interiorul articolului sub forma unor expresii definite („românii care...”, „copiii români de pretutindeni...”, „români aflați în afara granițelor țării...”) și a unor expresii numerice având rol de subiect (Românii înclină spre acest răspuns, 12.08.2021, „EZ”; Românii din diaspora, sufocați de birocrație, 08.07.2021, „EZ”; O româncă, șofer de ambulanță și voluntar la Crucea Roșie, a fost decorată de regele Spaniei, 19.06.2021, „EZ”; Românii din Londra au făcut cozi imense la cozonaci înaintea Paștelui. Ziare.com 30.04.2021; Românul recunoscut drept unul dintre cei mai mari experți din lume-în SUA- în boli neuropsihice. Ziare.com 21.03.2021). De asemenea, interlocutorii „românilor” sunt desemnați întotdeauna printr-un apelativ similar („italienii”, „spaniolii”, „francezii”, „migranți vietnamezi”, „americani”, „nemții”, „suedezii” etc.). Prin astfel de formulări, diaspora este definită mai degrabă ca un grup social din România, care, din rațiuni mai mult sau mai puțin conjuncturale, se află pe un alt teritoriu. Migrantul devine vizibil ca membru al unei comunități, relevantă, de regulă, pentru sfera națională la scală redusă („românii din orașul...”, „românii din Diaspora...”, „românii de la ferma...”, „muncitori români...”, „croitor român...”, „două firme românești din Londra...”).

Următoarea modalitate de desemnare – în ordinea frecvenței – sunt construcțiile care includ identitatea profesională sau socială, urmată, de această dată, de atributul „român” (de exemplu, EZ, 03.08.2021 „Badantă româncă, găsită moartă în casă”, sau: „migranți români”, „șomeri români”, „șantierist român”, „copil român”, „hacker român”, „țigani români”, „îngeri români” ș.a). Discursul mediatic construiește, astfel, cazul simptomatic,

încadrat însă într-o categorie generică. Termenului-generic ce desemnează apartenența națională a actorilor („român/româncă”) i s-a atribuit un rol subordonat. V. Marinescu⁶ (2009) consideră această modalitate de construcție a textelor de presă un „indicator” semnificativ al rolului subordonat, atribuit acestor actori în interiorul evenimentelor. Din punct de vedere semantic, acest rezultat poate sugera, pentru perioada studiată, și faptul că românii (ca actori ai narațiunii) nu li se atribuie rolul de agenți responsabili, în cadrul unor astfel de evenimente. Ei sunt mai degrabă plasați într-o poziție de subordonare, pasivă, un fel de victime lipsite de apărare ale acțiunilor realizate de alții.

Mai puțin frecventă este utilizarea termenului „diaspora” („Românii din diaspora, sufocați de birocrăție.”, „EZ”, 08 iulie 2021; „Maia Sandu, votată de peste 90% din diaspora” „EZ”, 16noiembrie 2020). Acest mod de desemnare conferă o dimensiune instituțională, „tehnică” fenomenului diasporic. Cotidianul „Evenimentul Zilei” a consacrat, la un moment dat, rubrica *Români de pretutindeni* (o formulare reluată uneori și în cadrul unor titluri). Această construcție discursivă exploatează un limbaj mediativ folosit în ultimii ani mai ales în discursul televizual (de exemplu, postul de radio „România Actualități” a inițiat la un moment dat o emisiune intitulată „Românii de pretutindeni” pentru românii din afara granițelor țării, emisiune ce rulează și astăzi; sau emisiunea *A doua Românie* de pe postul de televiziune TVR Internațional, prezentată de Corina Dobre, în fiecare joi, de la ora 21.00. Emisiunea prezintă evenimente culturale și subiecte de interes public din și pentru comunitățile românești din diaspora, care alcătuiesc **A doua Românie**.). Jurnaliștii, la rândul lor, au construit această sintagmă – „de pretutindeni” – pornind de la un limbaj publicitar-managerial („brand de țară”) dominant în cultura publică. De regulă, media folosește sintagma „de pretutindeni” într-un context ironicinterpelativ, pentru a semnaliza comportamente sociale discutabile diferite sau instituții, sisteme care nu funcționează așa cum ar trebui. În contextul mediatizării migrației, utilizarea „de pretutindeni”, dincolo de un implicit ironic, consacră o categorie socială

⁶ MARINESCU, Valentina, *Analiza comparativă a prezentării în ziarele centrale naționale a fenomenului migrației forței de muncă românești în Uniunea Europeană*, Raport de cercetare, Grant CNCIS PN II IDEI ID 1113, 2009–2011 „Fenomenul migrației forței de muncă și formarea publicului diasporic: impactul asupra spațiului public și practicilor instituționale”.

care pretinde o anumită apartenență la cultura și societatea spaniole, dar care rămâne, în același timp, exponențială pentru ethosul românesc.

Comparativ cu aceste modalități de desemnare, enunțurile care nu fac referire la atributul „român” sunt relativ neglijabile ca frecvență. De exemplu, pot fi întâlnite enunțuri în care se regăsește numele protagonistului (EZ 16.11.2020, „Maia Sandu, votată de peste 90% din diaspora. Igor Dodon vede nereguli”; EZ 17.06.2020, „Bădălău și-a pus iar diaspora în cap. „A trebuit să-i tratăm pe banii noștri”; EZ 30.04.2020 „Rareș Bogdan, anunț de ultimă oră despre românii din diaspora”) sau enunțuri indicând categorii generice: EZ 20.08.2021, „...mesajul transmite trei sfaturi importante, pentru cei aflați în afara granițelor țării”; EZ 23.05.2020, „Valuri de români, aduși acasă cu avioanele”; EZ 12.06.2021, „Un muncitor român din Italia a fost răpit și obligat să scoată toți banii de pe card”; EZ 20.05.2020 „Românce duse la muncă în viile din Italia cu un avion privat”. Atributul „român” structurează, așadar, întreaga construcție mediatică privind lumea migranților. Identitatea socială (profesia, experiențele avute, mediile de apartenență etc.) este surclasată de tipologia socială (infractor, victimă, muncitor, căpșunar, badantă, șuți, prostituate, hoți, sezonieri, ticăloși etc.), iar ambele sunt de fapt subordonate identității etnice („român”). Se conturează astfel o lume impersonală, care spune foarte puțin despre actorul diasporic și despre ethosul cotidian al acestuia.

În economia discursului mediatic, condiția actorului diasporic este mai degrabă un argument pentru a discuta imaginea românilor, „ceiaflați în afara granițelor țării” și a României în străinătate și deci pentru a atrage atenția asupra clișeelelor, prejudecăților și, în general, a etichetărilor. Preocuparea ca această imagine să nu fie distorsionată în țările gazdă – exclusiv prin prisma celor care comit infracțiuni – constituie miza discursului mediatic. Experiența diasporică devine astfel o realitate abstractă; în schimb, experiența identitară a fi român în străinătate sau noi, în străinătate devine o realitate concretă, cu atât mai acută atunci când se petrec evenimente care atrag atenția presei din țara gazdă. Actorii din diaspora sunt priviți mai mult ca o prelungire a „comunității imaginate”, respectiv, din perspectiva discursului identitar cu privire la imaginea externă a națiunii.

Rezultă un anumit model de construcție a evenimentului: astfel, faptele care declanșează mediatizarea – acțiunile propriu-zise ale migranților – au funcția

de a confirma anumite evaluări ale jurnalistului, în ceea ce privește situația și imaginea românilor. De regulă, jurnalistul descrie succint cazul, pentru a trece apoi la considerații generale; alteori, pornește de la general și ilustrează cele afirmate cu secvențe factuale. „Cazul” devine astfel un pretext pentru dezvoltarea unei interpretări despre identitatea națională și colectivă.

În anumite țări au fost găsite exemple pozitive de reportaje în presa locală, acolo unde ziarele de calitate au angajați reporteri specializați pe acest subiect. Astfel, se pot confirma că atât în politica editorială, cât și în agenda de știri pot exista **exemple pozitive**, mai frecvente în Evenimentul zilei (EZ 17.09.2021 „O româncă de 19 ani a ajuns în finala concursului Miss Italia. Francesca Popaa cucerit peninsula, grație frumuseții”; 30.08.2021 „Mâna Sfântului Nicolae, păstrată în biserica de la Kilometru 0, a fost dusă în pelerinaj credincioșilor din diaspora din Germania”; 20.08.2021 „Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a transmis un mesaj cu prilejul Duminicii migranților români, din 22 august 2021. Intitulat <<Binecuvântare omagială pentru toți românii din afara României>>, mesajul transmite trei sfaturi importante, pentru cei aflați în afara granițelor țării”; 08.08.2021 „Orașul din România unde vara se vorbește italiană. Trei sferturi din populație lucrează în Peninsulă!”; 19.06.2021 „O româncă, șofer de ambulanță și voluntar la Crucea Roșie, a fost decorată de regele Spaniei”; 30.05.2021 „Iohannis, mesaj de Ziua Românilor de Pretutindeni: Vă purtăm în gând pe toți cei care sunteți departe de casă, avem nevoie de competența voastră”; 28.05.2021 „Mesajul Patriarhiei Române cu ocazia zilei Românilor de Pretutindeni. Biserica Ortodoxă contribuie la păstrarea identității românești din lume”; 18.12.2020 „Un român a câștigat un milion de euro din cultură. Se pot face bani și din literatură”; 06.12.2020 „Alegeri parlamentare 2020. Prezență-record la vot în Diaspora”; 28.11.2020 „Cum sărbătorește Diaspora Ziua Națională a României”; 25.11.2020 „Copiii români de pretutindeni sărbătoresc Ziua Națională a României”; 05.11.2020 „NAPI GAZDASÁG: Muncitorii sezonieri români trimit acasă mai multe miliarde euro”; 22.09.2020 „<<Mureșul în care se poate>>, proiectul care vrea să îi aducă pe români acasă”; 31.07.2020 „Cruciada Pașnică: Ortodocșii români sunt majoritari în Occident”; 03.06.2020 „Copii români din 42 de țări au sărbătorit Ziua Copilului la 1uniFEST”; 25.05.2020 „1uniFEST- Festivalul Petrecerilor de Acasă pentru Copiii Români de Pretutindeni”; 11.03.2020 „Românii din Italia, subiect viral pe FB. <<Declarație de dragoste pentru glia

strămoșească>>”; 25.02.2020 „Planul PNL de a aduce românii înapoi acasă. <<Vrem să reîntregim familiile>>”; 11.02.2020 „Fata care gătește cu flori face cunoscută zestrea culinară a României dincolo de granițele țării”; 10.02.2020 „Vești bune pentru românii din Diaspora. Sunt scutiți de la impozite”; 02.02.2020 „Românul care și-a împlinit visul american în Italia”) decât în Ziare.com (Ziare.com 30.03.2021 „La Cancun, în Mexic, a fost oficiată prima liturghie în limba română”; Ziare.com 21.03.2021 „Românul recunoscut drept unul dintre cei mai mari experți din lume în SUA- în boli neuropsihice. A fost numit <<cercetătorul anului 2021>> în domeniul schizofreniei”; Ziare.com 25.08.2020 „Doi deținuți români din Italia, ajunși eroi după ce au salvat de la înec o fată de 13 ani”; Ziare.com 08.05.2020 „O româncă din Spania aduce omagii literare celor care luptă în prima linie cu COVID-19. I s-au alăturat mai multe personalități iberice”; Ziare.com 25.04.2020 „O româncă, în Consiliul Consultativ al lui Trump pentru Știință și Tehnologie: Sunt recunoscătoare să pot adăuga perspectiva mea”; Ziare.com 17.03.2020 „Un croitor român din Italia coase măști și le oferă celor care au nevoie”).

Cei mai vizibili sunt migranții de a doua și a treia generație, mai des citați, având o reprezentare mai echilibrată față de noii imigranți sau de refugiați. Reținem, așadar, din multitudinea exemplurilor redată și analizată în paginile publicațiilor Evenimentul zilei-160 titluri- și de pe pagina de net Ziare.com-116 titluri-, faptul că există o discrepanță între numărul de articole care tratează partea politică, mai exact, 79 și pozitivismul -21- în cotidianul **Evenimentul zilei**, respectiv 100 articole, pe când, pe pagina de net **Ziare.com** am regăsit doar 19 articole ce tratau partea politică și 30 articole care subliniau cu multă negativitate ideea de „români de pretutindeni”. Am luat în considerare tipologia evenimentelor referitoare la fenomenul migrației, aplicând o grilă tematică care a generat următoarea distribuție, în afară de cele menționate anterior: **violență** (EZ 13 /Ziare.com 28); **persoane refugiate, dar și imigranții care folosesc și abuzează sistemul ajutoarelor sociale** (EZ 10/ Ziare.com 16); **viață cotidiană** (EZ 10/ Ziare.com 5); **inițiative ale românilor pentru construirea imaginii comunității/țării, previziuni privind diaspora** (EZ 21/Ziare.com 19); **incidente- evenimente precum prăbușirea unui imobil din Torino în urma unei explozii** (EZ 10 /Ziare.com 6); **măsuri/inițiative/politici ale statului-gazdă privind comunitatea**

românească(EZ 79/ Ziare.com 25), politici UE(EZ 5/ Ziare.com 7), articole-colaj care nu pot fi încadrate într-o anumită categorie(EZ 12/ Ziare.com 10).

Prin înregistrarea unui inventar considerabil de 160 titluri în paginile publicațiilor **Evenimentul zilei**, respectiv 116 titluri pe pagina de net **Ziare.com**, observăm că aceste exemple sunt ilustrative pentru procesul de pragmatizare, respectiv gramaticalizare, definind o plajă largă în contextul comunicativ al marcatorelor discursivi, subliniind totodată rolul mass-mediei românești în formarea opiniei publice. Prin aceste exemple am reușit să scot la suprafață ce anume face mass-media, respectiv cultivă aceleași tipologii sociale, puțin diversificate, fapt care reduce lumea diasporică la personaje negative vs. personaje pozitive: pe de-o parte, infractorii sau cei care încalcă reglementările din țara de destinație așa cum am reușit să subliniez prin exemplele aduse și, pe de altă parte, „eroii”, cei care se remarcă prin **fapte excepționale, de regulă, un gest umanitar** (salvarea unei vieți, donarea de echipamente medicale potrivite perioadei pe care o traversăm etc.) **sau recunoașterea valorii** (ex. Ziare.com, Duminică, 21 Martie 2021, ora 22:15 - „Românul recunoscut drept unul dintre cei mai mari experți din lume în SUA în boli neuropsihice. A fost numit „cercetătorul anului 2021” în domeniul schizofreniei.”; Ziare.com, Vineri, 08 Mai 2020, ora 13:38 - „O româncă din Spania aduce omagii literare celor care luptă în prima linie cu COVID-19. I s-au alăturat mai multe personalități iberice”). În general, peisajul diasporic e o lume a violenței, cu personaje puternic creionate, extrem de rele sau extrem de bune.

Imaginea migrantului, fie ea de „erou” sau om obișnuit, poate depăși toate piedicile, luând lucrurile de la zero, fiind mult mai ușor de obținut în programele de divertisment sau de nișă (speciality channel) decât în timpul știrilor de maximă audiență (prime-time) și în talk-show-uri. Acest lucru a condus la o schimbare generală de la ideea de participare la aceea de conflict atunci când se vorbește despre imigranți și despre amestecul între reportaje externe cu privire la conflicte internaționale și la agendele naționale de știri.

Pe de altă parte, terminologia este foarte importantă atunci când jurnalistul dorește să relateze un fapt corect, în caz contrar acesta va produce materiale inexacte, incorecte, înșelătoare sau problematice. Acest lucru înseamnă că reporterii trebuie să aibă cunoștință de termenii cheie și să facă distincția între termenii *imigrație*, *imigrație*, *migrant*, *imigrant*, respectiv un jurnalism bazat

cu totul pe fapte și pe judecăți de valoare. Cu toate riscurile (acelea de a informa, dar și dezinforma opinia publică), mass-media din România trebuie să își asume cât mai clar și coerent puterea de a (in)forma procesul decizional democratic.

Una din premisele cercetării a fost aceea de a identifica și a înțelege problemele sociale prin analiza fenomenului Diaspora ca problemă publică – o dimensiune a construcției europene.

În încheierea analizei de față, pot afirma că migrația ca fenomen al secolului al XXI-lea nu se va evapora niciodată, dar va cunoaște noi creionări în funcție de evoluția socio-politică de la nivel mondial. Ea reprezintă și va reprezenta un proces complex și dinamic, influențat de o multitudine de factori atât din țările de origine, cât și din țările de destinație.

Bibliografie

- ANGHEL, Gabriel, Remus, HORVATH, Istvan, „Sociologia Migrației. Teorii și Studii de caz românești”, Seria Sociologie.Antropologie, coordonată de Lazăr Vlăsceanu, Liviu Chelcea, 2009, editura Polirom, Iași, pp.293-294.
- BECIU, Camelia (2009-2011), titlul cercetării „Diaspora și experiența transnațională. Practici de mediatizare în presa românească” în cadrul proiectului „Fenomenul migrației forței de muncă și formarea publicului diasporic: impactul asupra spațiului public și practicilor instituționale”, Grant CNCIS PN II IDEI ID 1113.
- BOLTANSKI, Luc. (1993), *La Souffrance à distance: Morale humanitaire, médias et politique*. Paris, Métailié.
- CEFAI, Trom, 2001; Boltanski, Chiapello, 2002; Thévenot, 2006.
- CEFAI, Daniel. (2001), “Les cadres de l’action collective: Définitions et problèmes”. Em.
- CEFAI, Daniel [e] Danny Trom. *Les formes de l’action collective: Mobilisations dans des arènes publiques*. Paris, Editions de l’École des Hautes Études en Sciences Sociales, pp. 51-97.
- CEFAI, DANIEL. (2002), “Qu’est-ce qu’une arène publique? Quelques pistes pour une approche pragmatiste”, Em: CEFAI, Daniel [e] Isaac Joseph. *L’Héritage du pragmatisme: Conflits d’urbanité et épreuves de civisme*. Paris, Éditions de l’Aube, pp. 51-82.
- MARINESCU, VALENTINA, Analiza comparativă a prezentării în ziarele centrale naționale a fenomenului migrației forței de muncă românești în Uniunea Europeană, Raport de cercetare, Grant CNCIS PN II IDEI ID 1113, 2009–2011 „Fenomenul migrației forței de muncă și formarea publicului diasporic: impactul asupra spațiului public și practicilor instituționale”.

- ȘUIU, ADRIANA, Teza de doctorat: Impactul migrațiilor internaționale asupra capitalului socio-teritorial și al dezvoltării locale. Rolul migrațiilor pentru muncă între România și Spania, Coordonatori: Prof. univ. Dr. Nicolae POPA Prof. univ. Dr. Joan Serafi BERNAT, Timișoara, 2017.
- TROM, Danny (orgs.). (2001), Les formes de l'action collective: Mobilisations dans des arènes publiques. Paris, Éditions de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales.
- TRIANDAFYLIDOU, ANNA în colaborare cu Sam Bennett, Malgorzata Fabiszak, Franziska Fehr, Eda Gemi, Michal Krzyzanowski, Artur Lipinski, Sonia McKay, Eugenia Markova, Neil O'Boyle, Paschal Preston, Iryna Ulasiuk, Jessika ter Wa în proiectul *Media pentru diversitate și integrarea imigranților (MEDIVA DIVERSITY INDICATORS For Assessing the Media Capacity to Reflect Diversity and Promote Migrant Integration A Tool Kit)*, Martie, 2012.
- THÉVENOT, Laurent. (2006), L'Action au pluriel: Sociologie des régimes d'engagement. Paris, La Découverte.
- WAGNER, Violeta, Manager Regional de Portofoliu pentru Europa de Est și Asia Centrală ICMPD, Reflectarea migrației în mass-media, MANUAL PENTRU JURNALIȘTI PRIVIND REFLECTAREA MIGRAȚIEI, INTERNATIONAL CENTRE FOR MIGRATION POLICY DEVELOPMENT, Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale Vienna, Austria, în cadrul proiectului Momenta 2, 2020.

Dicționare

- Dicționarul explicativ al limbii române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti” al Academiei Române, București, 2009.
- Dicționarul enciclopedic 1993-2009, vol.4, tipografia Coresi, București, 1993.
- Dicționar universal al limbei române, Lazăr Șăineanu, ed.a VI-a, Editura Scrisul Românesc, București, 1929.
- Dicționarul limbii românești, August Scriban, Iași, Editura Presa Bună, 1939.
- Dicționarul limbii române literare contemporane, Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), Al. Rosetti et al. (colectiv Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957.
- Dicționar de neologisme, Florin Marcu și Constant Măneacă, Editura Academiei, București, 1986.
- Dicționar de termeni lingvistici, Gheorghe Constantinescu-Dobridor, Editura Teora, 1998.
- Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică. Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- Marele dicționar de neologisme, Florin Marcu. Editura Saeculum, 2000.
- Noul dicționar explicativ al limbii române. Litera Internațional, Editura Litera Internațional, 2002.

Webografie

- www.europa.eu
- www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20200624STO81906/cauzele-migratiei-de-ce-migreaza-oamenii

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?search=migration&title=Special%3ASearch>
 ACTUALITATE, PARLAMENTUL EUROPEAN Cauzele migrației – de ce migrează oamenii? | Actualitate | Parlamentul European (europa.eu), 28.07.2020, ORA 15.59
 (https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20200624STO81906/cauzele-migratiei-de-ce-migreaza-oamenii)
www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20170629STO78632/migratia-in-europa
 MIGRAȚIA ÎN EUROPA, 27.07.2017, 16.27
 Search results for "migration" - Statistics Explained (europa.eu)
 (http://www.unfpa.org/)
https://static1.squarespace.com/static/5d38e623b83acd0001723688/t/61134bc614d0d13fe21ebf85/1628654535264/22+Cefai_Como_nos_mobilizamos_Dilemas_2009-libre.pdf
<https://www.eumed.net/ecorom/II.%20%20%20Populatia%20si%20necesitatile%20sale/8%20migratiile.htm>
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_247460.pdf
https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/7163/ssoar-commargps-2007-2-ghita-rolul_mass_mediei_romanesti_in.pdf;jsessionid=90BCCBA511257DA3D6254907F99B4630?sequence=1
https://www.icmpd.org/file/download/54500/file/Handbook_ROM.pdf
https://euro.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/Sociologia_migratiei-2.pdf
<https://ro.scribd.com/document/448495792/260149365-Migratia>

Ziare

- EVENIMENTUL ZILEI (evz.ro)-site accesat în iulie 2021
- COTIDIANUL (ziare.com/diaspora/știri)-site accesat în iulie 2021